

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาบุคคล ทั้งในด้านจิตใจและคุณสมบัติ อย่างอื่น กระบวนการทางการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือที่คนรุ่นหนึ่งให้กับคนอีกรุ่นหนึ่ง เครื่องมือนี้ถ้าไม่นำไปใช้จะไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมืออันสำคัญของรัฐ ในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของพลเมืองเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของรัฐ ตามที่รัฐต้องการ ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจและการเมือง(ภิญโญ สาร,2521)

นอกจากนั้น การศึกษา ยังเป็นการสั่งสมและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ของมนุษย์ เพื่อการแก้ปัญหา และยังให้เกิดความเจริญทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการพัฒนาบุคคลให้มี ทักษะคิด ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม ที่พึงประสงค์ของสังคม การศึกษามีความหมายลึก กว้างไกล กว่า การเรียนหนังสือ และการไปโรงเรียน การศึกษามีใช้การเรียนรู้เนื้อหาวิชา แต่เป็นการเรียนให้ได้ความคิดและพัฒนาจิตใจให้สูง การศึกษาที่ดี จึงควรมีลักษณะดังนี้

- 1) ผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด
 - 2) สามารถพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน
 - 3) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เช่นพื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา และสังคม
 - 4) ยืดหยุ่นได้
 - 5) สามารถนำไปปฏิบัติ
 - 6) มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ
- (สุรพล ปนาทกุล, 2526)

การศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในประเทศที่กำลังพัฒนา ถือว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงได้มีการลงทุนทางการศึกษาเป็นจำนวนมาก การลงทุนทางการศึกษาถือได้ว่าได้ผลกลับมาคืนมาคุ้มค่า กว่า การลงทุนทางวัตถุด้านอื่นๆ (ประทีป สยามชัย,2526) การศึกษาจึงไม่จำกัดแคบเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ประสบการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตถือเป็นการศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้น กระบวนการในการที่จะเสริม

สร้างความมั่งคั่งของ ภูมิปัญญา ทักษะ จริยธรรม ตลอดจนสุขภาพพลานามัย ของมนุษย์ให้เติบโตเต็มตามศักยภาพที่ควรจะเป็น ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยให้ปัจเจกชนได้รับการศึกษามีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ แข็งแรง มีความรู้ เฉลียวฉลาด มีทักษะในการประกอบอาชีพตามอัธยาศัย สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. เพื่อสร้างให้มนุษย์ส่วนใหญ่มีความสุข เพื่อช่วยกันปลดปล่อยเครื่องบีบรัดและพันธนาการสังคมโดยวิทยาการใหม่ๆ หรือความเจริญในทางเศรษฐกิจ ที่ไม่เหมาะสมเป็นผู้ออกให้คนส่วนใหญ่ กล่าวโดยย่อคือ การช่วยผลักดันสังคม ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ทำให้มนุษย์ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของชุมชน เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญ ได้แก่ บทบาทและรูปแบบของการศึกษากับชุมชนที่จะมีความสัมพันธ์ในแบบต่างๆ และจากความหมายของบทบาท ที่มีผู้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติ ตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ ดังนั้นบทบาท จึงเป็นเพียงแต่พฤติกรรมของสถานภาพ เช่น พ่อแม่มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตร ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียน (สนธิ คชสิทธิ์, 2527) หรือบทบาท หมายถึงภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของบุคคล(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยนต์ ชุ่มจิต, 2528) บทบาทของโรงเรียน หรือบทบาทของกระบวนการศึกษา จึงเป็นการให้ความรู้และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของคนในสังคม มองเห็นแนวทางใหม่ๆ ในการปรับปรุงชีวิตของตนเองและของสังคมให้ดีขึ้น(ประทีป สยามชัย, 2526) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับชุมชน จึงเป็นการติดต่อสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ หรือการกระทำกิจกรรมใดๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ระหว่างคนในองค์กรนั้นๆ กับประชาชนในท้องถิ่นนั้น

การศึกษาแบบใหม่จึงเป็นการศึกษา ที่ให้ความสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์แวดล้อม และการเรียนรู้จากการสัมผัสด้วยตา ด้วยหูและมือ สถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการให้การศึกษแก่สังคมและประชาชน คือ พิพิธภัณฑ์สถาน หรือ ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “พิพิธภัณฑ์” ซึ่งจะเห็นได้จาก ความหมายของ พิพิธภัณฑ์สถานคือ สถาบันที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน ให้รวมถึงหอศิลป์ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ สวนอุทยาน สถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำ และสถานอื่น ๆ ที่จัดแสดงสิ่งมีชีวิต

และสภากาชาดระหว่างชาติ(ICOM)ได้ให้ความหมายของ พิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันที่สร้างขึ้นอย่างถาวรโดยปราศจากการแสวงหากำไรในการให้บริการแก่สังคม ซึ่งพิพิธภัณฑ์จะมีการ

พัฒนาปรับปรุงและเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม โดยจะทำการเก็บรวบรวม อนุรักษ์ วิจัย ติดตาม สื่อสารและจัดการแสดงนิทรรศการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษา, ให้ความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งวัตถุประสงค์ที่เป็นพยานวัตถุของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ จากความหมายของ พิพิธภัณฑ์ซึ่ง ให้คำจำกัดความโดย สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ(International Council Of Museums) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เป็นองค์การกลางระหว่างประเทศที่เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลและกำหนดบทบาทในการส่งเสริมกิจการพิพิธภัณฑ์สถานในระดับระหว่างชาติ

พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่จัดแสดงวัตถุในแขนงวิชาต่าง ๆ ซึ่งสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน โดยมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับหลักวัตถุประสงค์ การจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีดังนี้

3. ให้ความรู้ โดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์
4. ให้ความคิด วัตถุในพิพิธภัณฑ์ต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งซึ่งไม่เคยสนใจหรือเอาใจใส่มาก่อน เมื่อเกิดความคิดแล้วก็จะนำไปสู่การค้นคว้าเรื่องราว เกิดเป็นความรู้ขึ้นภายหลัง
5. การจูงใจ และสร้างความประทับใจ ให้เกิดความรู้สึกชื่นชมเห็นคุณค่า ของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์ รวบรวมรักษาไว้ จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความสำนึกในคุณค่า ความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดงนั้น
6. สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องแก่ผู้ชม

วัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษาใน พิพิธภัณฑ์แก่คนทุกประเภท และทุกวัย ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ถ้าพิพิธภัณฑ์ไม่ปรับปรุงกิจการ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้ว บริการการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ก็จะดำเนินต่อไปไม่ได้ จึงหมายความว่า การจะดำเนินกิจการด้านการศึกษาให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย จะต้องขึ้นอยู่กับ

5. การจัดแสดงที่ดี ที่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจ เป็นการจัดแสดงที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุ และก่อให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่า
6. บริการความสะดวกสบายแก่ผู้ชม เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกความเข้าใจว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันสาธารณะที่ทุกคนจะใช้ได้ เช่นเดียวกับหอสมุดและสถานที่สาธารณะอื่น ๆ
7. การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในพิพิธภัณฑ์
8. ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

พิพิธภัณฑ์สถานจึงมีความหมายและความสำคัญโดยตรงกับการศึกษานอกระบบหรือ นอกหลักสูตร กล่าวคือเป็นแหล่งที่อบรมความรู้ความเข้าใจในเรื่องมรดกวัฒนธรรมของชาติ ให้แก่คนในสังคม

“การศึกษา” ถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ในอดีตนั้น พิพิธภัณฑ์ เป็นการเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้ การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ได้รวมไปถึงการให้บริการแก่ กลุ่มผู้ชมในหลายระดับ ทั้งในตัวพิพิธภัณฑ์เองและชุมชน

โดยทั่วไป การศึกษาในพิพิธภัณฑ์นั้น มีความเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมการให้บริการในด้านการฝึกอบรม และการนำชมแก่ครูผู้สอนและประชาชนทั่วไป การจัดรายการต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ และเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตร โดย มีฐานการเรียนรู้จาก ผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์และ การจัดนิทรรศการ บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์นั้นมีขอบข่ายที่กว้างขวางมาก เป็นบทบาทที่สอดคล้องและตรงกับหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ บทบาททางการศึกษานั้นมีอยู่ในทุกพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ ซึ่งได้พัฒนารูปแบบของบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมและผู้ใช้อื่นๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความเพลิดเพลิน และ เกิดความรู้ให้มากที่สุด

การศึกษา ในบริบทของพิพิธภัณฑ์นี้ ถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดกลุ่มผู้เรียน ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว และไม่จำกัดสถานที่ในการเรียนรู้ การศึกษาที่ยั่งยืนนี้สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นพื้นฐานโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ สามารถนำมาเอาประยุกต์ใช้ในทักษะการแก้ปัญหาของมนุษย์เพราะ วัตถุประสงค์ที่จัดเก็บในพิพิธภัณฑ์ นั้นสามารถเชื่อมโยง ไปถึงเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น ในโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ได้ (อิลเลียน ฮูปเปอร์-กรีนฮิลล์ , 1994.)

บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์จึงเป็นทางหนึ่งในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้นได้ และการเลือกวิธีการในการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญว่าจะเลือก การจัดแสดงนิทรรศการ หรือการจัดรายการการศึกษา แต่ละวิธีการก็มีรายละเอียดที่ซับซ้อน และมีรูปแบบเฉพาะตัวในการสื่อสาร

แม้ว่าทุกพิพิธภัณฑ์จะไม่พร้อมในด้านของทีมงาน การศึกษาพิพิธภัณฑ์ ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมไม่สามารถได้รับผลลัพธ์ที่ดี จากการให้บริการทางการศึกษา แต่งานจัดแสดง เป็นส่วนหนึ่งในด้าน

บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑน์ ที่จะนำไปสู่ จุดมุ่งหมายทางการสื่อสารได้ โดยการใช้ความรู้
ด้าน ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนมารวมเข้ากับหลักการศึกษาศาสตร์ได้(อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล
,1994.อ้างถึง ฮอจท์และซูเอซ่า,1979)

ดังนั้น พิพิธภัณฑน์และหอศิลป์ จึงเป็นฐานอันหนึ่งในการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องดัง
กล่าว นี้คือ บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑน์ อีกทั้งสิ่งที่ควรคำนึงอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มผู้ชม
ของพิพิธภัณฑน์ศิลปะ จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจาก กลุ่มผู้ชมของพิพิธภัณฑน์อื่นๆ การรับรู้
ของผู้ชมกลุ่มนี้ เป็นการรับรู้ในเรื่องของศิลปะ ซึ่งต่างไปจากการรับรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการ
ที่จะบรรลุถึงเป้าหมายและความสำเร็จของการศึกษานั้น พิพิธภัณฑน์ศิลปะ จะต้องมีการทดสอบทาง
ทฤษฎีการสื่อสาร โดยใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตรง และวัดผลค่าความเชื่อมั่นจากกลุ่มผู้ชมหลายกลุ่ม จาก
พิพิธภัณฑน์ศิลปะหลายๆที่ โดยการประเมินผลนั้น อาจใช้วิธีการเหล่านี้ ได้ อาทิเช่น การใช้แบบสอบ
ถาม , การสังเกต , การสัมภาษณ์ และ การใช้เครื่องมือวัด(อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.)

การรู้จักโครงสร้างของปรัชญาการศึกษาของพิพิธภัณฑน์ จะนำไปสู่การวางแผนการให้การ
ศึกษาและ การเรียนรู้ของพิพิธภัณฑน์ได้ เพราะการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑน์ เป็นการเรียนรู้ โดยมี
วัตถุเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสัมพันธ์กับการสะสมและรวบรวมผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑน์ ไม่ว่าจะรูป
แบบใดก็ตาม เพราะ การศึกษาจากวัตถุเป็นทางหนึ่งในการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นเช่นกัน และ
จากที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า หน้าที่หลักอย่างหนึ่งของพิพิธภัณฑน์ คือ การให้การศึกษามากกว่าจะเป็น
จากวัตถุที่จัดแสดง หรือตัวพิพิธภัณฑน์เอง ที่สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกัน การให้การ
ศึกษาของพิพิธภัณฑน์จึงแยกออกได้เป็นสองลักษณะ ได้แก่

- 1.) การศึกษาภายในพิพิธภัณฑน์
- 2.) การศึกษาภายนอกพิพิธภัณฑน์

โดยในพิพิธภัณฑน์บางแห่งนั้น ยังไม่สามารถบรรลุถึง จุดหมายทั้งสองอย่างข้างต้นนี้ได้
เพราะการศึกษาพิพิธภัณฑน์นั้นสิ่งสำคัญที่ต้อง คำนึงถึง คือ กลุ่มผู้ชมทั้งสองกลุ่ม(อิลเลียน ฮูปเปอร์
กรีนฮิลล ,1994.อ้างถึงฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1986.) นอกจากนี้ นักการศึกษาพิพิธภัณฑน์ และ นัก
วิชาชีพพิพิธภัณฑน์ ยังขาดประสบการณ์และความรู้ความชำนาญด้านการจัดการศึกษา ทั้งที่ ความ
เป็นจริงแล้ว นักวิชาชีพพิพิธภัณฑน์คือผู้ที่ได้รับการอบรมทางด้านการจัดการพิพิธภัณฑน์มา(อิลเลียน
ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.อ้างถึง เฮค ,1987.) ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส่วนอื่นได้รับการฝึกฝนมาเฉพาะ
ด้านเท่านั้น ข้อแตกต่างนี้มาจากที่ นักวิชาชีพพิพิธภัณฑน์ ได้รับการอบรมและปลูกฝังมาทางด้าน
การเก็บรวบรวมและดูแลรักษาวัตถุสิ่งของ แต่นักการศึกษาพิพิธภัณฑน์ได้รับการปลูกฝังมาทางด้าน

กระบวนการและวิธีการในการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ ลักษณะที่ต่างกั้ดงกล่าว ทำให้ไม่สามารถเอื้อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑท์ และไม่สามารถกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑท์ ปัญหานี้เป็นปัญหาทางการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน ดังนั้น นักการศึกษาและนักวิชาชีพพิพิธภัณฑท์ จึงควรร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุแนวทางและวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาคงพิพิธภัณฑท์ได้ (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.อ้างถึง ลอค ,1984)

การศึกษาในพิพิธภัณฑท์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างและชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะมาจาก บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละส่วนไม่สานความร่วมมือให้มีความสมดุลซึ่งกันและกัน งานการศึกษาของพิพิธภัณฑท์จะประสบผลสำเร็จได้ จึงอยู่ที่การสามารถ ประสานความเข้าใจและสร้างความสมดุลในแต่ละด้านดังนี้ (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.)

- ประการแรก ความสมดุลของการสื่อสารทั้งภายในภายนอก พิพิธภัณฑท์
- ประการที่สอง ความสมดุลระหว่างการจัดเตรียมรายการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มนอกระบบโรงเรียน, นักเรียนประถมศึกษา, นักเรียนมัธยมศึกษา, กลุ่มเด็กพิเศษ, นักศึกษามหาวิทยาลัย , วิทยากร, ครู , นักท่องเที่ยว ฯลฯ
- ประการที่ สาม ความสมดุลระหว่างรูปแบบและมาตรฐานในการจัดการพิพิธภัณฑท์ระหว่างตัวพิพิธภัณฑท์ และชุมชน ในการจัดรูปแบบการให้บริการ อาทิเช่น การจัดหลักสูตรสำหรับครู, การจัดทำระบบยืมคืนของพิพิธภัณฑท์, การจัดเตรียมวัตถุที่จัดแสดง, การนำชม, การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ ฯลฯ

ในปี 1986 ไมล์ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การกำหนดเนื้อหาและบทบาทของการศึกษาพิพิธภัณฑท์โดยทั่วไปนี้มีความเกี่ยวข้อง และขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หลักทางการศึกษาของพิพิธภัณฑท์และโครงสร้างการจัดการ (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลลส์,1994.อ้างถึงวิลเลียม,1981) กรณีศึกษาในพิพิธภัณฑท์นั้น มักถูกกำหนดโดย นักวิชาชีพพิพิธภัณฑท์ที่มีความรู้เฉพาะทางการศึกษา ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดหน้าที่และบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑท์ให้ชัดเจนและสอดคล้อง กับนดยบายหลักของแต่ละพิพิธภัณฑท์นั้นๆ (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.อ้างถึง ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1991.)ความชัดเจนนี้ ประกอบไปด้วย

- 1.วัตถุประสงค์หลักของพิพิธภัณฑท์
- 2.ลักษณะตามธรรมชาติของการรวบรวมผลงาน
- 3.ความเชี่ยวชาญของทีมงาน
- 4.รูปแบบ ที่สัมพันธ์ต่อชุมชน
- 5.การใช้ประโยชน์

6. วัตถุประสงค์และแหล่งของวัตถุประสงค์
7. ความสัมพันธ์กับองค์กรท้องถิ่น
8. ทำเลที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์
9. การประเมินผลการดำเนินงาน
10. การดำเนินตามปรัชญาพิพิธภัณฑ์

องค์ประกอบเหล่านี้คือสิ่งที่ทีมงานต้องคำนึงถึงในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จ

ในปัจจุบัน บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในเชิงโครงสร้าง และทางด้านการได้รับงบประมาณสนับสนุน โดยเพิ่มการศึกษาในรูปแบบใหม่คือการคำนึงถึงฐานความรู้ของผู้เรียน, การสังเกตและการจัดชั้นเรียน และ การพัฒนาทักษะ (อิเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.)

พิพิธภัณฑ์โดยส่วนใหญ่ นั้นได้เกี่ยวข้องกับ กระบวนการคิด ที่จะนำไปสู่ ความสั่งสมความรู้ในอนาคต ซึ่งเมื่อผู้ชมสามารถรับรู้และเห็นคุณค่าของสิ่งที่พิพิธภัณฑ์ทำ นั่นคือ ได้ว่าพิพิธภัณฑ์ได้ทำประสพผลสำเร็จในการให้การศึกษาแก่สังคม(อิเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.)

“พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ” เป็นรูปแบบทางศิลปะที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแบบหนึ่ง เป็นสถาบันที่เก็บรวบรวมงานที่แยกออกไปเป็นพิเศษ ซึ่งงานศิลปะเหล่านี้มีค่าควรแก่การจดจำไว้ การเก็บรวบรวมจะเป็นเหตุผลดั้งเดิมเพื่อรักษาไว้ซึ่งศิลปะ เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมกับสุนทรีย์ของศิลปะ และศึกษาวิวัฒนาการด้านศิลปะ หรือประวัติศาสตร์ศิลปะด้วย

ในปัจจุบันได้มีความเข้าใจความหมายของพิพิธภัณฑ์ เช่นเดียวกับความเข้าใจที่มีพิพิธภัณฑ์ศิลปะด้วยตนเอง สภาพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ(ICOM) ได้ให้คำจำกัดความ ของพิพิธภัณฑ์ได้ให้คำจำกัดความ ของพิพิธภัณฑ์ แต่ละประเภท นั้นขึ้นอยู่กับประเภทของการจัดแสดง ซึ่งเป็นจุดหลักของการสื่อสารให้ภายนอก และสังคมทราบ โดยพื้นฐานแล้วหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ มีผลสะท้อนและแตกต่างไปจากหน้าที่ ของสถาบัน เพราะวัตถุที่นำมาจัดแสดงนั้น เป็นการกระตุ้น ให้เกิดการรับรู้ ใน 3 ขอบเขต คือ ความรู้สึก (sense) , ความจำ (memory) และ ความคิดและจินตนาการ (imagination) (วิลเลียม เอส เฮนดอน ,1933.)

พิพิธภัณฑ์ศิลปะ หมายถึง พิพิธภัณฑ์สถานที่จัดแสดงศิลปวัตถุทุกประเภท คือ ประณีตศิลป์ ศิลปะตกแต่งหรือศิลปะประยุกต์ เข้าไว้ด้วยกัน มีพิพิธภัณฑ์ศิลปะขนาดใหญ่ๆ ในสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะเมโทรโพลิแตน (Metropolitan Museum of Art) และพิพิธภัณฑ์ศิลปะฟิลาเดลเฟีย (Philadelphia Metropolitan Museum of Art) จัดแสดงศิลปวัตถุทุกแขนง ยกเว้นภาพเขียน ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ศิลปะได้แยกจัดตั้ง เฉพาะแขนงมากขึ้น เช่น

(1) พิพิธภัณฑ์ศิลปะประยุกต์ (Applied Art) หรืออาจเรียกอย่างอื่น เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะตกแต่ง (Decorative Art) ศิลปอุตสาหกรรม (Industrial Art) เป็น พิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงวัตถุที่เป็นงานฝีมือ เป็นเครื่องใช้สอยต่างๆ ได้แก่ เครื่องเรือน เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องแก้ว เครื่องถ้วยชาม ผ้า และเครื่องแต่งกาย ฯลฯ

(2) หอศิลป์ (Art Gallery) จัดแสดงงาน จิตรกรรมหรือ ภาพเขียน และประติมากรรม พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Museum of Modern Art) พิพิธภัณฑ์ทั่วไปมักไม่นิยมจัดแสดงวัตถุสมัยใหม่หรือสมัยปัจจุบัน จึงได้เกิดมี พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ขึ้นเพื่อจัดแสดงผลงานของศิลปินรุ่นหลัง โดยเฉพาะมีทั้ง จิตรกรรม ประติมากรรม และงานฝีมือต่างๆ ของศิลปินร่วมสมัย

(3) พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Museum of Modern Art) พิพิธภัณฑ์ทั่วไปมักไม่นิยมจัดแสดงวัตถุสมัยใหม่หรือสมัยปัจจุบัน จึงได้เกิดมี พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ขึ้นเพื่อจัดแสดงผลงานของศิลปินรุ่นหลัง โดยเฉพาะมีทั้ง จิตรกรรม ประติมากรรม และงานฝีมือต่างๆ ของศิลปินร่วมสมัย

(4) พิพิธภัณฑ์ศิลปะประเภทการแสดง (Performing Art) ได้แก่ การละคร ภาพยนตร์ นาฏศิลป์ การดนตรี ซึ่งอาจแยกออกเป็น พิพิธภัณฑ์เฉพาะอย่าง

(5) พิพิธภัณฑ์ศิลปะแรกเริ่ม (Primitive Art) บางประเทศได้จัด พิพิธภัณฑ์ศิลปะแรกเริ่มของมนุษย์ยุคที่ไม่มีอารยธรรมรวมไว้ด้วย

จากการจัดแยกประเภทและการกำหนดบทบาทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ดังกล่าว พิพิธภัณฑ์ศิลปะ จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เปรียบเสมือนคลังข้อมูล ทางศิลปะ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ แหล่งรวบรวมวัตถุโบราณ หรืองานศิลปะเก่าๆ เท่านั้น แต่เป็นสถานที่ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมระหว่างภูมิภาคท้องถิ่น สู่ออกนาคต รวมไปถึงการจัดระบบรวบรวมข้อมูลหลักฐานทุกด้าน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม (จิรา จงกล, 2532)

บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จึงมีความเกี่ยวข้อง ปรัชญาและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ฯ “การศึกษาทั่วไป” ข้อมูลคือ แหล่งความรู้ภาษาหนังสือ ซึ่งจะเก็บรวบรวมในห้องสมุด “การศึกษาศิลปะ” ข้อมูลคือแหล่งความรู้ภาษาภาพ ทางศิลปะ ซึ่งจะเก็บรวบรวมใน “หอศิลป์” หรือ “พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ” ซึ่งปัญหาอยู่ที่ว่า พิพิธภัณฑ์สถานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ใน

ประเทศไทย ซึ่งประสบปัญหาในด้าน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของไทยทุกแห่ง จะเก็บรวบรวม เฉพาะโบราณวัตถุ ศิลปะวัตถุ ไม่เน้นความสำคัญเรื่องศิลปะสมัยใหม่ ศิลปะร่วมสมัยที่เป็นปัจจุบัน และอนาคต เป็นเวทีในกิจกรรมสร้างสรรค์ในยุคสมัย ที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้เข้าใจได้ อย่างแท้จริง มีความสำคัญและจำเป็นต่อการค้นคว้า และหาข้อมูลของนักศึกษาศิลปะเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังจะเป็นเวทีให้นักศึกษาศิลปะได้ให้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ สร้าง ความมั่นใจและการเรียนรู้ ก่อนออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติ

นอกจากนั้น ยังมี “หอศิลป์” เป็นวัฒนธรรมแผนใหม่ของไทยที่คนส่วนใหญ่มักจะไม่คุ้นเคย หอศิลป์ ออกแบบ และสถาปัตยกรรม (รวมจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ไว้ด้วยกัน) เป็นศูนย์ ข้อมูลที่จัดแสดงภูมิปัญญาของศิลปินไทย ในงานสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่ ศิลปะร่วมสมัย และ ศิลปะแบบประเพณี ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง มีเพียงหอศิลป์แห่งชาติ กรมศิลปากร และหอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่รับผิดชอบดูแลงานทางด้านนี้ ซึ่งทำได้ในวงจำกัด แต่การ ขยายตัวในวงการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างกว้างขวางในทุกภูมิภาค จำเป็นต้องมีเวทีให้ ศิลปินได้แสดงออก เพราะถ้า “โรงละคร” คือ เวทีสำหรับการแสดงออกทาง นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ หอศิลป์ก็คือ เวทีสำหรับศิลปะทางจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์เช่นเดียวกัน แต่การที่จะทำให้ระบบการจัดการศึกษาบรรลุประสิทธิผล ตามจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ ์ และหอศิลป์ ก็คือ การรับรู้และสื่อสาร ที่มีความเข้าใจ ชัดเจน ของสารและ ผู้รับสาร ตลอดจน กระบวนการของสาร จึงจะสามารถบรรลุผลตามที่ต้องการได้ (สุชาติ เถาทอง, 2537)

พิพิธภัณฑ์ศิลปะในปัจจุบันมีความสำคัญต่อสังคม ในการทำหน้าที่เป็นเสมือนสถาบันที่ ให้บริการทางศิลปะแก่สังคมเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เป็นสถาบันที่มีความหลากหลายในการรองรับ ความต้องการจากบุคคลหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นผู้ชม ศิลปิน ตลอดจนนักเรียนนักศึกษา พิพิธภัณฑ์ศิลปะ นั้น เป็นสถาบันที่อยู่ภายใต้นโยบาย การให้การศึกษา ทั้งการสะสมรวบรวมงาน และการจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งตอบรับกับสังคมที่มีความต้องการทางด้านศิลปะ เพิ่มขึ้นทุกวัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ คือ แม้ว่าจะมีผู้เข้าชมงานศิลปะ มากขึ้น แต่ต้นทุนในการดำเนินการที่ไม่เพิ่มขึ้น ทำให้ประสบปัญหาในการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ ์ ได้ ภาวะทางเศรษฐกิจนี้ มีผลต่อการบริหาร และการจัดการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นอย่างมาก นอกจากนั้นการดำรงอยู่ ของพิพิธภัณฑ์ยังขึ้นกับปัจจัยหลายอย่างๆ นอกจากนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้น ตามรายการต่อไปนี้ เป็นสิ่งที่หลายๆพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ยังขาดอยู่ ซึ่งได้แก่

1. วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ไม่ชัดเจน
2. มาตรฐานและความเข้มแข็งของคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์

3. มีความขัดแย้งกันระหว่างคณะกรรมการบริหาร และ คณะทำงาน
4. ผู้ที่ถูกเลือกเข้ามาทำหน้าที่บริหาร ไม่มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ ในด้านศิลปะ
5. โครงสร้างการบริหารการจัดการ เน้นไปที่ การทำหน้าที่ ของทีมงาน แทนที่ จะมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้ชม
6. ต้องเป็นสถาบันที่สามารถเป็นผู้นำของชุมชนได้
7. คณะกรรมการ ควรมีส่วนร่วมการพัฒนาและปรับปรุงนโยบาย การบริหาร และการจัดการ ตลอดจนทิศทาง ของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ เพื่อให้ตอบสนองกับสังคม อย่างที่ควรจะเป็น
8. มาตรฐานของการบริหารงานบุคคล ทั้งผู้ที่อยู่ในวิชาชีพพิพิธภัณฑสถาน และผู้ที่อยู่นอกวิชาชีพพิพิธภัณฑสถาน
9. ความต่อเนื่องในการดำเนินตามแผนงานที่วางไว้
10. การจัดกิจกรรม การแสดงผลงานต้องคำนึงถึง ผลงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน
11. มีการวางแผนทางการเงินที่ดี ทั้งที่ เพื่อที่การดำเนินงานตามแผนงานต่างๆให้เป็นไปด้วยดีได้
12. ระบบสมาชิกของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ต้องมีการกิจกรรมที่น่าสนใจและหลากหลาย สำหรับสมาชิกพิพิธภัณฑสถานศิลปะ
13. ความรอบคอบ รัดกุมของงบประมาณ รายได้ รายวัน
14. มีการจัดกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑสถาน ทั้งภายนอกและภายในพิพิธภัณฑสถาน
15. ระบบการการเป็นสมาชิกของพิพิธภัณฑสถานมีความน่าเชื่อถือ และมีการบริหารการจัดการที่ดี
16. มีความตระหนักในการที่ จะพัฒนาให้พิพิธภัณฑสถานศิลปะ ที่มีอยู่ ก้าวไปสู่ พิพิธภัณฑสถานศิลปะ ชั้นนำและเทียบเคียงกับนานาชาติได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายประเด็นนี้ บางอย่างก็ยังไม่ได้ รับการแก้ไข ซึ่งหากมองย้อนไปถึงประวัติความเป็นมาแล้ว ในอดีตพิพิธภัณฑสถานศิลปะเป็นเพียงสถานที่เก็บรวบรวมและแสดงผลงานศิลปะเท่านั้น ซึ่งถือ เป็นหน้าที่พื้นฐานตามหลัก การพิพิธภัณฑสถาน แต่ในปัจจุบัน มีการรูปแบบทั้ง การจัดการและนโยบายการดำเนินการที่เปลี่ยนไป การพัฒนาพิพิธภัณฑสถานศิลปะจึงควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและหน้าที่ ของพิพิธภัณฑสถานศิลปะข้างต้น (วิลเลียม เอส เฮนดอน, 1933.)

เคนเนจ สตาร์ (Kenneth Star) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานมิวนิค (Milwaukee Public Museum) ได้ให้ข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของพิพิธภัณฑสถานศิลปะไว้ดังนี้(วิลเลียมเอส เฮนดอน, 1933.)

2. การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้เข้าชม และมีความหลากหลายมากขึ้น

3. ขอบข่ายของการให้บริการทั้งภายในและภายนอก ของพิพิธภัณฑ์ มีความหลากหลายมากขึ้น
4. รูปแบบของพิพิธภัณฑ์สัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น และเกี่ยวข้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น และมีความเกี่ยวข้องกับเหตุผล 3 ประเด็น คือ
 - 3.5 การบริหารงานงบประมาณของพิพิธภัณฑ์ จัดบงขในการให้บริการมากขึ้น
 - 3.6 ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณทำให้ ไม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและขยายขีดความสามารถในการให้บริการ
 - 3.7 การไม่รู้วิธีการจัดการและการบริหารงานพิพิธภัณฑ์

จากปัญหาและการและการเปลี่ยนแปลงของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ดังกล่าว ทำให้นักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ได้มีความพยายามที่จะคิดค้นหาวิธีการ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน ผู้ชม เกิดความสนใจเข้ามาชมงานศิลปะ เช่น การคัดเลือกผลงานที่น่าสนใจมาจัดแสดง หรือผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียง ที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่น่าสนใจ อีกทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและทางสถาบันสังคมอื่นๆ ให้เกิดความสนใจและเห็นคุณค่า ของศิลปะที่มีต่อทุกคน

ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ในระดับสากล ถือได้ว่าเป็นสถาบัน ที่ได้ทำให้ศิลปะได้เข้าไปมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดสติปัญญา ความรู้ที่ดี แสดงให้เห็นว่า ศิลปะนั้นสามารถช่วยเสริมสร้างรสนิยมและคุณค่าในทางวัฒนธรรมที่มีต่อชุมชนด้วย(โรเบิร์ต ดับบลิว ออต และ หลุยส์ สวาน โจนส์,1984)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญ ทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะและนักวิชาการ ศิลปศึกษา เกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการสำรวจความคิดเห็น ของผู้บริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และนักวิชาการศิลป์ เกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย ที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์หลักทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์

(1)ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จาก พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย จำนวน 64 แห่ง (กรมศิลปากร,2541.) ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ และนักวิชาการศิลปะศึกษาของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะ ทั่วประเทศ

(2)พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะ ตามรายชื่อที่รวบรวมโดย สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ในรายงานการดำเนินงานประจำปี 2541

ข้อตกลงเบื้องต้น

เกณฑ์การเลือกประชากรในการสำรวจความคิดเห็น 3 กลุ่มได้แก่

- กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย คือผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ/หรือ หอศิลป์ ตามรายชื่อในภาคผนวก
- กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ได้แก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการพิพิธภัณฑ์ โดยจบการศึกษามาทางด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษา และ/หรือ ทำงานเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ/หรือ เป็นผู้สร้างงานศิลปะและมีประสบการณ์ในการจัดแสดงผลงานในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และหอศิลป์
- กลุ่มที่ 3 นักวิชาการศิลปะ ศึกษา คือผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทางศิลปะ ศึกษา โดยสำเร็จการศึกษามาทางด้านศิลปะศึกษา ,ศิลปะ , ประวัติศาสตร์ศิลปะ และ /หรือ มีประสบการณ์ เป็นผู้บรรยายให้ความรู้ทางศิลปะ ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะ ทั่วประเทศ

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

- 1.พิพิธภัณฑ์ศิลปะ หมายถึง พิพิธภัณฑ์สถาน ที่จัดแสดงวัตถุทุกประเภท คือประณีตศิลป์ ศิลปะตกแต่งหรือประยุกต์ศิลป์เข้าไว้ด้วยกัน
2. หอศิลป์ หมายถึง สถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะ (จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม และงานศิลปะจัดวางสมัยใหม่.)
3. บทบาท (Roles) หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิ หรือ สภาพ (สนธิ คชสิทธิ์, 2527.)

4. กิจกรรมทางการศึกษา เป็นกิจกรรมใดๆที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของบุคคลแต่ละบุคคล หรือเป็นกลุ่ม

5. ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ในการวิจัยนี้ หมายถึง ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงสุดของพิพิธภัณฑสถาน ศิลปะและหอศิลป์ของแต่ละสถานที่ ทั้งของรัฐและเอกชน

6. ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ในการวิจัยนี้ หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาการพิพิธภัณฑสถาน , ผู้สร้างงานศิลปะ และมีประสบการณ์จัดแสดงผลงาน ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ และ/หรือ หอศิลป์

7. นักวิชาการศิลปศึกษา ในการวิจัยนี้ หมายถึง ผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถทางศิลปศึกษา ที่สามารถเป็นผู้เสนอแนวทางหรือให้ความเห็นในด้านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมของพิพิธภัณฑสถาน ศิลปะได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญ ทางพิพิธภัณฑสถาน และนักวิชาการศิลปศึกษา เกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานศิลปะในประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูล
2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร
3. การสร้างเครื่องมือ
4. การดำเนินการสำรวจโดยใช้เครื่องมือ ที่สร้างขึ้น
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาข้อมูล

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. ศึกษาบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ
5. ศึกษาทฤษฎีและปรัชญาของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ

ตัวอย่างประชากรในการวิจัย

ตัวอย่างประชากรประชากร ในการสำรวจความคิดเห็นมี 3 กลุ่มได้แก่

- กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑสถานศิลปะในประเทศไทย คือผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานพิพิธภัณฑสถานศิลปะ และ/หรือ หอศิลป์ จำนวน 64 คน ตามรายชื่อในภาคผนวก
- กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ได้แก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการพิพิธภัณฑสถาน โดยสำเร็จการศึกษามาทางด้านพิพิธภัณฑสถานศึกษา และ/หรือ ทำงานเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางพิพิธภัณฑสถานศิลปะ และ/หรือ เป็นผู้สร้างงานศิลปะและมีประสบการณ์ในการจัดแสดงผลงานในพิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์ จำนวน 30 คน
- กลุ่มที่ 3 นักวิชาการศิลปศึกษา คือผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทางศิลปศึกษา โดยสำเร็จการศึกษามาทางด้านศิลปศึกษา, ศิลปะ, ประวัติศาสตร์ศิลปะ และ / หรือ มีประสบการณ์ เป็นผู้บรรยายให้ความรู้ทางศิลปะ ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะทั่วประเทศ จำนวน 26 คน

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ งานวิจัย การสัมภาษณ์ ในเรื่องของบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ นำมาสร้างเครื่องมือ คือ แบบสำรวจ มี 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่อง บทบาททางการศึกษาทางพิพิธภัณฑสถานศิลปะของผู้บริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑสถานศิลปะ และนักวิชาการศิลปศึกษา
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา และรายละเอียดอื่นๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จากนั้นหาความเชื่อมั่นและความเที่ยงจากแบบสอบถามเพื่อใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย นำเอาแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น ไปให้กลุ่มตัวอย่างประชากรตอบแบบสอบถาม และนำกลับมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ในกรณีที่แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list) การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและวัดการกระจาย ในกรณีที่แบบสอบถาม เป็นแบบสัดส่วนประมาณการ (Rating scale) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ในกรณีที่แบบสอบถามเป็นปลายเปิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาททางการศึกษา มีต่อชุมชนให้มีความเหมาะสม และตอบสนอง ตามวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้าน ศิลปะ ของสังคมได้
3. เป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย สำหรับผู้ที่สนใจ ในด้านพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และหอศิลป์ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป